

SWEDEN FOOD ARENA®

Tillväxtpotential i svensk livsmedelsproduktion

Statistik för perioden 2017–2023

Innehåll

Förord.....	3
Inledning.....	5
Möjligheter och hinder för tillväxt i livsmedelsproduktionen.....	6
Livsmedelssektorn.....	8
Tillväxt i primärproduktion.....	9
Livsmedelsförädling.....	13
Tillväxt i olika typer av bolag.....	23
Sammanfattning och slutsatser.....	26
Policyrekommendationer.....	29
Källförteckning.....	30

© Sweden Food Arena 2025
Projektledare: Marie Gidlund
Text: Sara Johansson
Grafisk form: Ordförandet

**SWEDEN
FOOD
ARENA®**

Besöksadress: Franzéngatan 1 B (Gröna näringslivets hus)
Postadress: C/O Lantbrukarnas Riksförbund, 105 33 Stockholm
www.swedenfoodarena.se

Förord

Rapporter från såväl Jordbruksverket som branschorganisationer visar på fortsatt svag lönsamhet hos företagen i livsmedelskedjan. Det är belagt att tillgång till kompetens och kompetensförsörjningen är en utmaning, det saknas riskvilligt investeringskapital, näringen tyngs av tuffa hållbarhets- och miljökrav i jämförelse med andra länder, regelverken är snåriga och det är svårt att nå ut till en större marknad och skala upp sin produktion. Trots alla utmaningar ser vi tillväxt. Men vilka företag och produktområden är det som växer och vad vet vi om drivkrafter bakom tillväxten?

För att kunna förse politiker och myndigheter med ett kvalificerat beslutsunderlag så att rätt insatser utformas som stärker våra livsmedelsföretag, har vi bett Sara Johansson, forskare i nationalekonomi vid Handelshögskolan i Jönköping, att undersöka och beskriva tillväxten i livsmedelssektorn under perioden 2017–2023.

Den statistik över företagande, sysselsättning, produktivitet och investeringar som genomlysas i rapporten visar fortsatt strukturomvandling inom primärproduktionen med färre och större lantbruk. I förädlingsledet är varierad utvecklingen mellan olika delbranscher. Industrin för oljor och fetter, kvarnprodukter, drycker, sammansatta livsmedel och mejeri har haft en stark tillväxt, som delvis kan härledas till en god tillväxt på exportmarknaden (se vår rapport Styrkeområden inom svensk livsmedelsexport (2025)). Statistiken visar också att företagsdynamiken är hög, 30 % av företagen inom livsmedelsindustrin startas eller försvinner under en treårsperiod. Branschen domineras av mikroföretag, med färre än 10 anställda. Dessa står för cirka en fjärdedel av jobben inom industrin och tidigare rapport visar att 86 % av innovationer med höjd kommer från dessa företag, men företagen har svårt att skala upp. Statistiken visar att en viktig faktor för tillväxt är tillgång till kapital. Branscher inom livsmedelskedjan med högre investeringskvoter tenderar att uppvisa både ökad produktivitet och tillväxt.

Slutligen ger Sara Johansson sex policyrekommendationer om hur man kan stärka tillväxten i kedjan, bl.a. genom att stötta mindre företag att nå ut på större marknader. Vår förhoppning är att dessa förslag kan utvecklas till tydliga politiska satsningar och att politik, offentlig sektor och näringsliv tillsammans agerar för stärkta förutsättningar för ökad produktion och förädling av högkvalitativa livsmedel i Sverige. Det tjänar vi alla på.

Trevlig läsning!

Marie Gidlund

Verksamhetsledare, Sweden Food Arena

Inledning

I den nationella livsmedelsstrategin finns ett uttalat mål att svensk livsmedelsproduktion ska växa och att detta ska leda till ökad självförsörjning på livsmedel i Sverige samt till fler arbetstillfällen.

Tillväxten bygger dock på att det finns lönsamma företag som kan konkurrera på internationella marknader. Jordbruksverket, Sweden Food Arena m.fl. har i flera studier lyft fram att lönsamheten i primärproduktion och livsmedelsförädling är svag, företagen har svårt att attrahera arbetskraft och investeringar, och det satsas jämförelsevis lite medel på forskning och innovation. Trots dessa utmaningar växer svensk livsmedelsproduktion. Det saknas dock sammanställd statistik som bryter ner och analyserar var och hur denna tillväxt sker. Avsaknad av en nyanserad bild av tillväxten i livsmedelsproduktionen försvårar analyser och prognoser av sektorns bidrag till BNP och sysselsättning, svensk livsmedelsförsörjning och Sveriges konkurrenskraft på internationella marknader.

Mot denna bakgrund är det intressant att analysera tillväxten i livsmedelssektorn för att kunna visa

- hur tillväxten ser ut i olika delbranscher
- nystartade bolags bidrag till sektorns tillväxt
- hur tillväxten är fördelad över olika storlekskategorier av företag
- hur tillväxten påverkar företagsstrukturen i olika delbranscher
- effekter av tillväxt i på sysselsättning och produktivitet
- kopplingen mellan tillväxt och investeringsvolym

För att ge svar på ovanstående frågor utgår denna rapport från registerbaserade data över ekonomiska nyckeltal för företag i livsmedelsindustrin. Denna data täcker alla företag som är momsredovisningsskyldiga och där det finns en individ som har företaget som huvudarbetsställe, d.v.s. att individen har sin huvudsakliga inkomst från verksamheten i företaget. Denna avgränsning gör att studien inte omfattar företag som utgör rena sidoverksamheter eller hobbyföretagande. Eftersom ekonomiska nyckeltal baseras på bokföringsuppgifter släpar statistiken så att den tidsperiod som analyseras startar då Livsmedelsstrategin beslutades i Sveriges riksdag år 2017 och sträcker sig fram till 2023, vilket är det senaste året som den officiella statistiken som publiceras av SCB omfattar. Statistik från SCB:s företagsdatabas har kompletterats med statistik från Jordbruksverket.

Möjligheter och hinder för tillväxt i livsmedelsproduktionen

Svensk livsmedelsproduktion präglas idag av både betydande utmaningar och tydliga möjligheter. En central utmaning är bristen på kompetens och arbetskraft, särskilt kopplat till digitalisering och automation, vilket riskerar att bromsa utvecklingen i små och medelstora livsmedelsföretag (Tillväxtverket, 2023a). Samtidigt är sektorn starkt beroende av import, vilket gör självförsörjningsgraden låg och sårbarheten hög (Livsmedelsverket & Jordbruksverket, 2025). Hållbarhetskrav och miljöstandarder är en annan utmaning – de stärker svensk livsmedels unika mervärden men innebär också ökade kostnader för producenterna, särskilt inom animalieproduktionen (Fischer et al., 2018).

Möjligheterna ligger framför allt i att stärka konkurrenskraften genom investeringar i ny teknik och effektivisering, där automation och digitalisering kan öka produktiviteten och minska kostnaderna (Tillväxtverket, 2023a). Svenska livsmedel har också starka mervärden i form av hög livsmedelssäkerhet, ett gott djurskydd och en alltmer framträdande hållbarhetsprofil, vilket kan användas för att differentiera svenska produkter på en global marknad (Jordbruksverket, 2023). Dessutom pekar forskning på att nya grödor, som baljväxter, kan bidra till både miljömässig hållbarhet och ökad produktion, om efterfrågan och incitamenten stärks (Lam et al., 224).

Samtidigt pekar flera studier på att svenska företag har betydande utmaningar när det kommer till uppskalning och tillväxt. En genomlysning som gjorts av SISP (Swedish Incubators and Science Parks) visar att svenska startup och scaleup står inför flera utmaningar som bromsar deras tillväxt och internationella konkurrenskraft. Ett av de största hindren är bristen på riskvilligt kapital, både i de tidiga faserna när bolagen behöver resurser för att utveckla sina idéer och i senare skeden när de ska skala upp. Samtidigt har många företag svårt att få sina första kunder, då det är krävande att etablera sig som ny leverantör till både industri och offentlig sektor. Ett snårigt regelverk kring livsmedelsproduktion försvårar även introduktion av nya typer av produkter och processer och kan också göra att det är svårt att komma in på nya marknader.

Kompetensförsörjning är en annan central utmaning. Regler kring arbetskraftsinvandring gör det svårt för bolag att rekrytera säsongsarbetare från andra länder samt att attrahera och behålla individer med spetskompetenser som rekryteras internationellt. För småbolag, i synnerhet sådana som är nystartade, är det ofta särskilt utmanande att attrahera arbetskraft med hög kompetens.

I livsmedelssektorn består flera led till stor del av företag med färre än 10 anställda samtidigt som marknaden i förädlings- och distributionsled i hög grad koncentreras till ett fåtal mycket stora bolag (Sweden Food Arena, 2023). Grossistledet består till övervägande del av nationella kedjor eller internationella aktörer som via stora centrallager distribuerar standardiserade enheter till detaljhandeln. Denna struktur skapar effektivitet och låga kostnader för detaljhandeln men medför samtidigt att småskaliga producenter ofta har svårt att leverera på de krav som ställs. Krav på bl.a. ordervolymer, batch-spårning och regelbundna leveranser innebär att små producenter med begränsad kapacitet inte kan integreras i grossistledet. Centraliserade distributionskedjor gör det alltså svårt för små förädlingsföretag att hitta vägar in till de dominerande kedjorna inom detaljhandeln. I perifera regioner förstärks dessa effekter av långa transportavstånd ofta i kombination med små leveransvolymer. Småskalig förädling blir därför ofta begränsad till den lokala marknaden vilket begränsar förädlingsföretagens tillväxtmöjligheter.

Ett ytterligare problem är bristen på samlad kunskap och data om målgruppen. Forskning om startups och scaleups har under senare år betonat både begreppsliga utmaningar och praktiska hinder för snabbväxande företag. En återkommande fråga är hur man definierar scaleups, då olika aktörer använder skilda kriterier för tillväxt i omsättning, sysselsättning eller kapitalanskaffning. Anai (2022) framhåller att bristen på enhetliga definitioner försvårar jämförelser och politikutformning, samtidigt som studien pekar på att snabbväxande företag ofta kännetecknas av en kombination av innovationshöjd och tillgång till resurser.

Nyare empiriska analyser visar också att det i praktiken är relativt få företag som uppfyller de vanliga kriterierna för att klassificeras som scaleups. I en studie baserad på svenska registerdata konstateras att det finns ett tydligt gap mellan det teoretiska begreppet scaleup och de företag som faktiskt växer på det sättet i verkligheten (Coad et al., 2024). Detta understryker behovet av nyanserade verktyg för att identifiera och stötta de bolag som har verklig potential att expandera snabbt.

Samtidigt har forskningen riktat uppmärksamhet mot betydelsen av ekosystemet kring företagen. Policies och institutionella strukturer spelar en central roll för om startups kan ta steget till att bli scaleups. Enligt en nyligen publicerad studie är riktade politiska insatser – såsom förbättrad tillgång till riskkapital, internationella länkar och kompetensförsörjning – avgörande för att främja övergången från startup till scaleup (Pardo-del-Val et al., 2025). Därtill är ekosystemet splittrat och svårnavigerat – det finns många stödaktörer, men strukturen upplevs otydlig och ojäm, vilket gör det svårt för entreprenörer att hitta rätt stöd vid rätt tidpunkt (Sweden Food Arena, 2022).

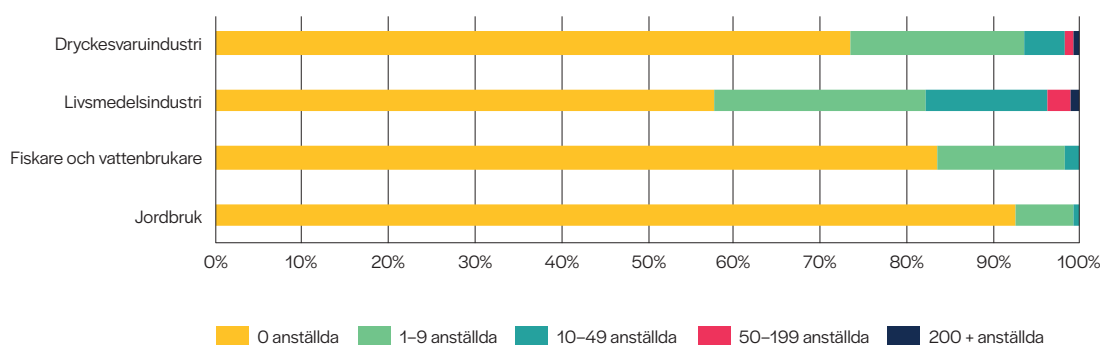
Bristen på kunskap och statistik om startup och scaleup leder till att insatser ofta utformas ineffektivt och inte träffar rätt. Till detta kommer olika former av regulatoriska och administrativa hinder, som krångliga regelverk kring offentlig finansiering och avsaknaden av en tydlig klassificering av innovativa bolag. Sammantaget gör dessa faktorer att startups och scaleups har svårare att frigöra sin tillväxtpotential i Sverige, jämfört med många andra länder som aktivt anpassat sina strategier och regelverk för att stötta dessa företag. Mot denna bakgrund är det intressant att undersöka hur tillväxten i livsmedelssektorn ser ut och hur den fördelar sig mellan olika typer av bolag.

Livsmedelssektorn

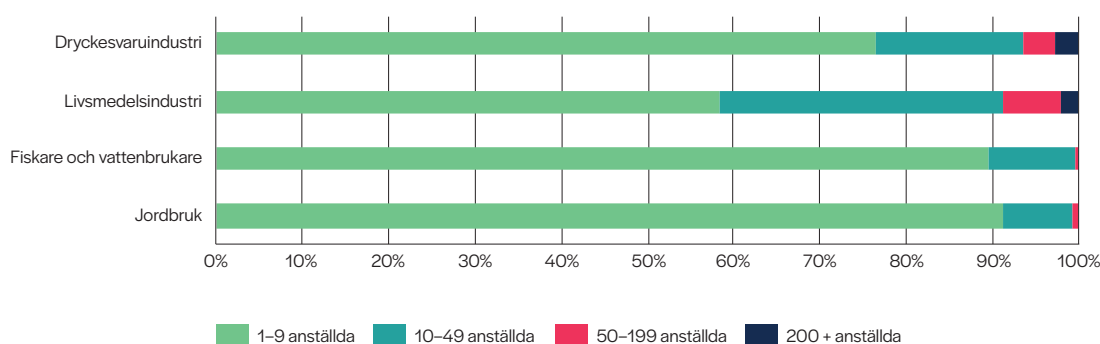
Livsmedelsproduktionen i Sverige består av ett antal värdekedjor som producerar och förädlar jordbruksråvaror till konsumtionsfärdiga livsmedel. Råvaruproduktionen sker i primärledet som producerar råvaror genom jordbruk, fiske och vattenbruk. En del livsmedelsråvaror kommer också från skogen i form av vildväxande bär och viltkött. Råvaran förädlas till livsmedel av förädlingsindustrin som består av flera olika delbranscher som bereder olika slags råvaror.

Merparten av företagen i livsmedelssektorn är små företag som har färre än 10 anställda. Faktum är att de allra flesta företagen är enmansbolag som helt saknar anställd arbetskraft. Detta är särskilt tydligt i primärproduktionen, i synnerhet inom jordbruket (se figur 1a). Många av enmansbolagen har mycket liten omsättning och utgör deltidssyssla snarare än huvudinkomstkälla. Men även om man helt bortser från enmansbolagen (figur 1 b) så dominerar företag med färre än 10 anställda i både primärproduktion och förädlingsindustri.

FIGUR 1A Företagsstrukturen i livsmedelssektorn inklusive enmansbolag

FIGUR 1B Företagsstrukturen i livsmedelssektorn exklusive enmansbolag

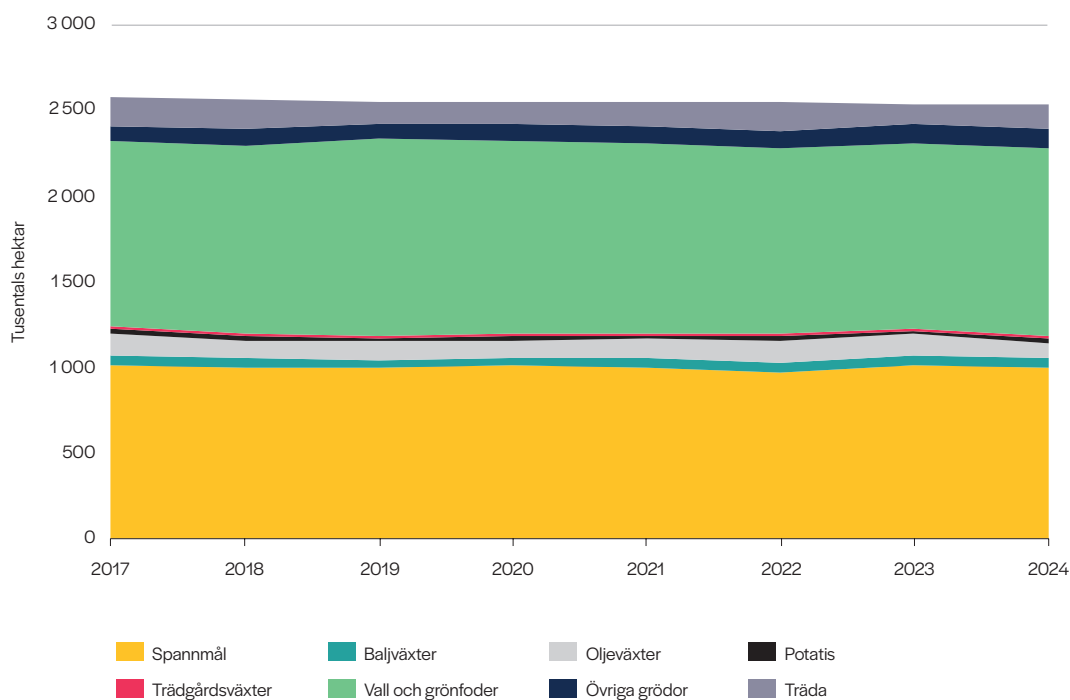

Tillväxt i primärproduktion

Primärproduktionen baseras i grunden på antingen användning av jordbruksmark eller på användning av vattentillgångar.

I den landbaserade produktionen används åkermarken för produktion av vegetabiliska livsmedel eller för produktion av foder som används i animalieproduktionen. Figur 2 visar att ungefär hälften åkermarken i Sverige används till odling av spannmål, oljeväxter och baljväxter medan resterande del används till produktion av grovfoder. Merparten av spannmål och baljväxter som odlas används dock som foder och det är endast omkring en tredjedel som går till livsmedelsproduktionen. Detta är ett resultat av att merparten av gårdarna i Sverige har djurhållning och därmed använder en stor del av sin växtodling till produktion av foder. Figur 2 visar också att i ett kortsiktigt perspektiv har mängden åkermark som brukas varit tämligen oförändrad.

FIGUR 2 Åkermarkens användning

Ser man till antalet företag som brukar mark och vattenresurser så har dessa emellertid minskat över tid. Tabell 1 visar att antalet jordbruksföretag har minskat med 11 procent och antalet yrkesfiskare med 16 procent sedan år 2017. Inom vattenbruk är dock antalet företag i princip oförändrat.

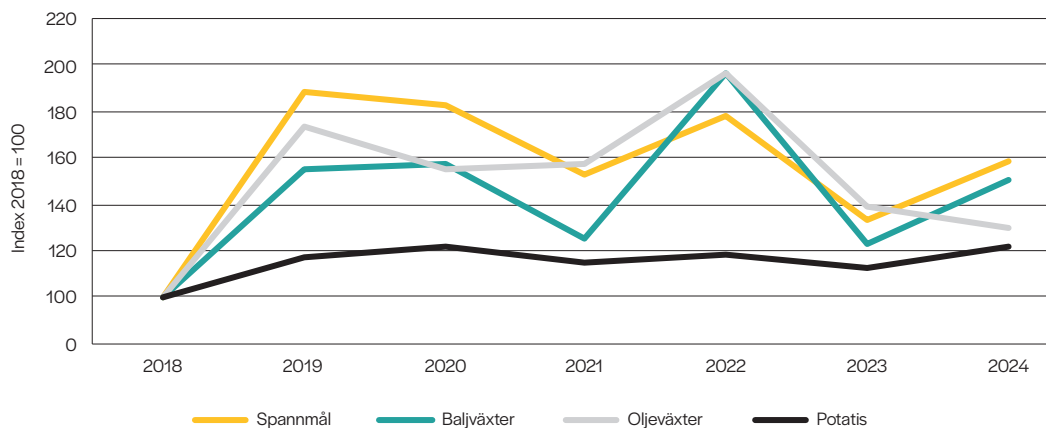
TABELL 1 Antal företag i primärproduktionen

	2017	2020	2024
Jordbruk	99 071	94 511	87 641
Fiske	1 457	1 338	1 210
Vattenbruk	211	217	212

På kort sikt begränsas produktionen av livsmedelsråvaror av tillgång på mark och vattenresurser, samt på tillståndet i fiskebestånden som i sin tur avgör hur stora mängder vildfångad fisk som får landas. Att odlingsareal och fiskekvoter är tämligen oförändrade på kort sikt samtidigt som företagen blir färre innebär att den genomsnittliga produktionskapaciteten per företag ökar. Företagen i primärledet har alltså blivit färre men större under perioden 2017 – 2024.

Figur 3 visar att den totala produktionsvolymen av vegetabilier inte förändrats särskilt mycket över tid. De variationer som man kan se över tid är snarast att betrakta som normala variationer i skördeutfall mellan olika år. Det är bara odlingen av potatis som visar en svag men uppåtgående trend.

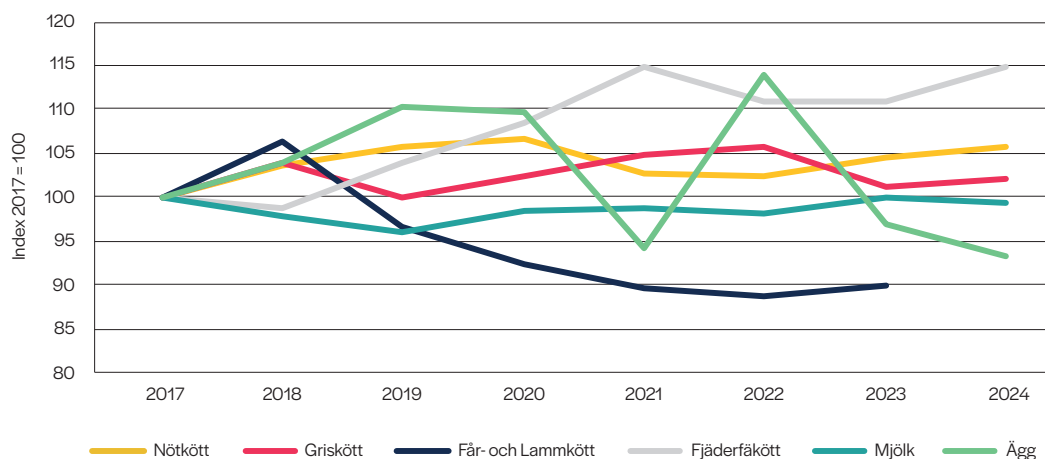
FIGUR 3 Produktion av vegetabiliska livsmedelsråvaror

Mer än 80 procent av gårdarna i det svenska jordbruket har djurhållning vilket betyder att produktionen av animaliska livsmedel dominerar svensk jordbruksproduktion. Produktion av mjölk och nötkött är de största produktionsgrenarna och hänger nära samman då omkring 70 procent av det nötkött som produceras i Sverige kommer från mjölkproduktionens djur. Själva uppfödningen av nötkreatur till slakt sker dock oftast på gårdar som är specialiserade på uppfödning av

slaktdjur. Figur 4 visar hur produktionsvolymerna inom animalieproduktionen förändrats under perioden 2017 – 2024. Produktionen av mjölk, nötkött och griskött har inte förändrats särskilt mycket. Produktionen av fjäderfäkött har ökat kraftigt medan produktion av får- och lammkött har minskat.

FIGUR 4 Produktion av animalisk livsmedelsråvara (invägd vikt i slakterier och mejerier)

I jämförelse med övriga delar av livsmedelsproduktionen är produktionen av trädgårdsväxter liten i Sverige. Den huvudsakliga förklaringen till det är det nordliga klimatet som försvårar odling av många typer av frukter och grönsaker på friland och gör växthusproduktion relativt kostsam. Nya metoder och odlingssystem öppnar emellertid nya möjligheter att utveckla en konkurrenskraftig trädgårdssodling. Tabell 2 visar dock att antalet företag inom trädgårdssodlingen har minskat över tid, samtidigt som arealerna inom både frilandsodling och växthusodling bara förändrats marginellt. Företagen har alltså även i denna produktionsgren blivit färre men större. Eftersom arealen som används i produktion inte förändrats nämnvärd är förändringar i produktionsvolymerna små sett till den totala produktionen av frukt och grönsaker. På mer disaggregerad nivå finns dock enskilda grönsaker där produktionen växer medan andra grönsaker minskar.

TABELL 2 Trädgårdssodlingen utveckling

	2017	2020	2023
Antal företag	1 952	1 818	1 584
Areal, hektar i frilandsodling	12 807	13 701	13 506
Växthusyta, kvadratmeter	2 861 132	2 909 068	2 808 839

Produktionen av fisk och skaldjur befinner sig i en utvecklingsfas där nya produktionsmetoder utvecklas inom odling av fisk. Ser man till produktionsvolymerna är det emellertid den vildfångade fisken som ökar medan den odlade fisken minskat i volym (se tabell 3).

TABELL 3 Produktion av fisk och skaldjur, (ton hel färskvikt)

	2017	2020	2024
Odlad matfisk	12 834	9 864	9 120
Odlad Mussla	2 014	2 297	852
Vildfångad fisk och skaldjur	128 555	151 877	218 112

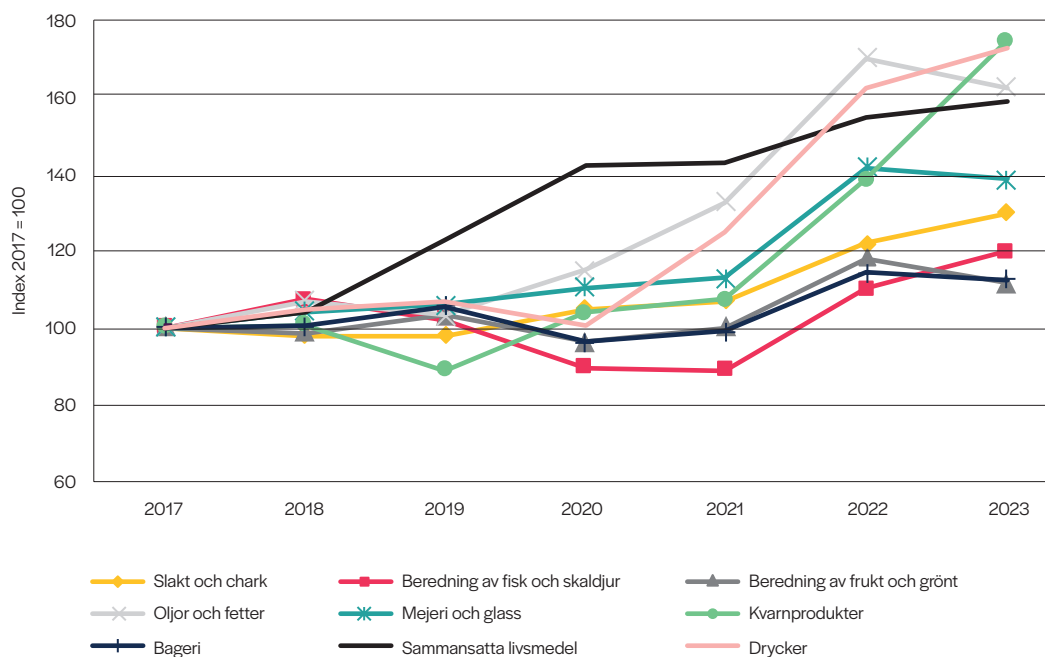
Sammanfattningsvis ser vi att volymerna livsmedelsråvara som produceras i Sverige är tämligen oförändrad över tid, med några undantag. Variationer mellan år kan betraktas som normala variationer i skördeutfall som i sin tur påverkar tillgång på foder och därmed den kortsiktiga produktionen av animalier. Sedan 2017 har det dock inte skett några dramatiska förändringar av produktionsvolymerna i svensk produktion av livsmedelsråvara.

Livsmedelsförädling

Livsmedelsförädling sker i 8 olika delbranscher där förädlingen sker i olika steg och de mest förädlade produkterna är sammansatta livsmedel i form av färdiga maträtter. De stora produktionsvolymerna sker dock i de tidigare stegen i förädlingskedjan där råvara från jordbruk och fiske omvandlas till olika insatsvaror för produktion av sammansatta livsmedel. Sådan förädling sker i slakterier, mejerier, kvarnar osv som omvandlar jordbruksråvara till ätbara livsmedel. En stor del av den förädlingen bygger på råvaror som importeras till Sverige. Detta betyder att storleken på produktionsvolymerna i förädlingsledet inte nödvändigtvis är kopplade till storleken på produktionsvolymerna i primärledet.

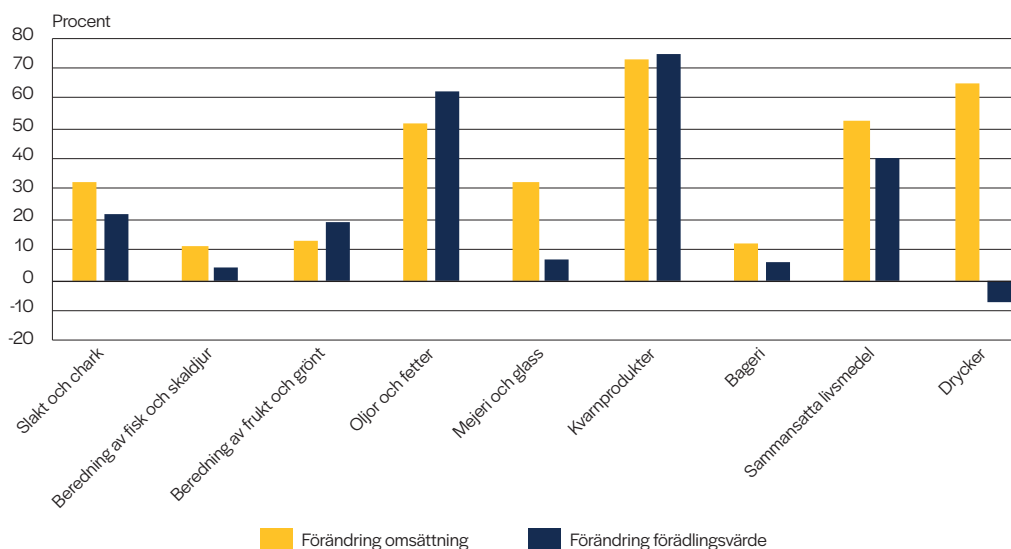
För förädlingsindustrin saknas statistik över produktionsvolymerna. I stället analyserar vi tillväxten utifrån förändringar i omsättning och förädlingsvärde. Figur 5 visar tillväxten i omsättning för de olika delbranscherna i förädlingsledet. Störst tillväxt har skett i industrin för fetter och oljor, kvarnprodukter, drycker, sammansatta livsmedel samt mejeri. Gemensamt för dessa branscher är att de har en relativt god förmåga att konkurrera på världsmarknaden och därmed har haft en jämförelsevis stark tillväxt i exportvärde (Sweden Food Arena, 2025). Beredning av kött, fisk, frukt och grönt har haft en betydligt måttligare utveckling.

FIGUR 5 Tillväxt i omsättning i livsmedelsindustrins olika delbranscher

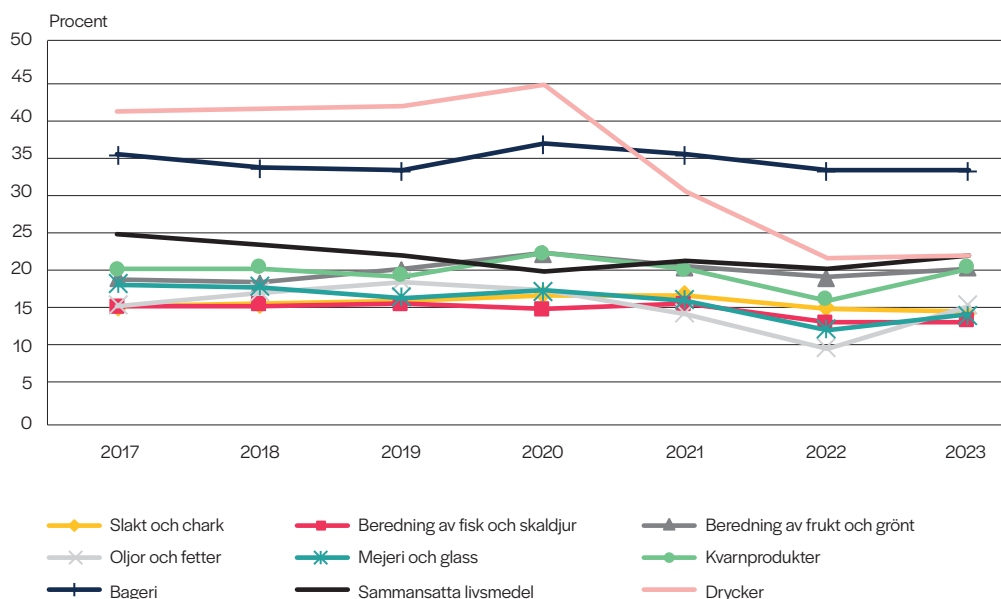

Figur 6 ger en mer nyanserad bild av tillväxten i svensk livsmedelsindustri. Utifrån stapeldiagrammet kan vi se att förändringen i förädlingsvärde inte alltid står i proportion till tillväxten i omsättning. Inom mejerisektorn har förädlingsvärdet inte alls haft samma tillväxt som omsättningen vilket förklaras av att ökningen i omsättningsvärde huvudsakligen beror på ökade råvarupriser vilket resulterat i högre priser på både insatsvaror och på färdiga produkter. Detsamma gäller för kött och charkindustrin, industrin för fiskberedning, sammansatta livsmedel och för bagerinäringen. Men allra mest utmärker sig dryckesindustrin där den totala omsättningen ökat kraftigt medan industrins totala förädlingsvärde har minskat. Detta betyder att marknaden är så pass mättad att producenterna inte kan öka priserna på sina produkter i samma takt som priserna på insatsvaror stiger samtidigt som man också har svårt att ta betalt för unika produktens egenskaper.

FIGUR 6 Tillväxt i omsättning och förädlingsvärde i livsmedelsindustrin

När man studerar förädlingsgraden, d.v.s. förädlingsvärdet som andel av omsättningen kan vi utifrån figur 7 konstatera att den ligger stabilt mellan 15 och 25 procent för de flesta delbranscher utom för bageri och dryckesindustri som legat betydligt högre. I dryckesindustrin har förädlingsgraden dock sjunkit kraftigt de senaste åren, sannolikt till följd av en mättad marknad, där småskaliga producenter i premiumsegment har haft svårt att överleva.

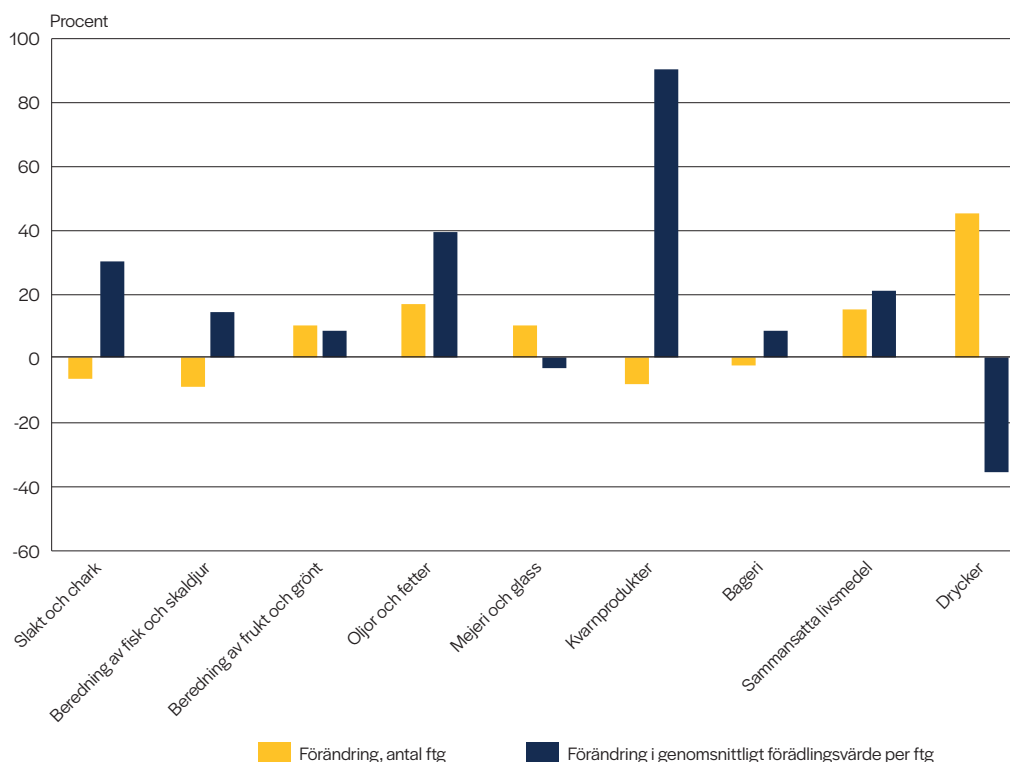
FIGUR 7 Förädlingsgrad i livsmedelsindustrins delbranscher

Figur 8 visar hur antalet företag och genomsnittlig företagsstorlek utvecklats i livsmedelsindustrins olika delbranscher. I de flesta branscher syns ett motsatsförhållande mellan tillväxt i antal företag och tillväxt i genomsnittligt förädlingsvärde per företag. Detta indikerar att omsättningsvolymen på marknaden inte växer särskilt mycket. När marknadsvolymen stagnerar innebär en tillväxt i antalet företag att branschens totala produktion fördelas över fler aktörer, d.v.s. varje företags marknadsandel krymper. Denna utveckling är särskilt tydlig i dryckesindustrin men kan också skönjas inom mejerinäringen. I alla andra näringar har företagsstorleken generellt ökat under perioden 2017 – 2024.

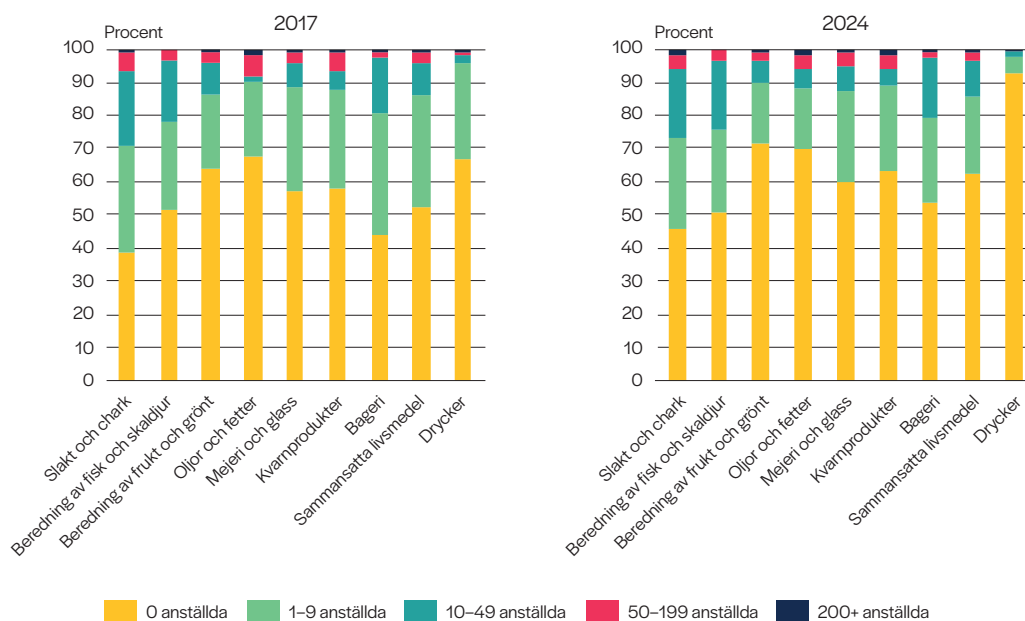
I industrin för oljor och fetter, beredning av frukt och grönt samt i industrin för sammansatta livsmedel har både antalet företag och genomsnittlig företagsstorlek ökat, vilket visar på att marknadsvolymerna vuxit på så vis att hela branschen expanderat. Detta kan bero på tre underliggande faktorer: konsumtionen ökar, exporten ökar och/eller importen minskar. Dessa branscher har framför allt haft en god exporttillväxt. Exporten av oljor och fetter växer både genom ökande volymer och växande produktportfölj. Exporten av frukt och grönt är också under snabb utveckling om än från mycket låga nivåer. Därtill finns en växande efterfrågan på inhemska närproducerade varor vilket gör att svensk trädgårdsnäring har fått bättre förutsättningar att konkurrera mot importerad frukt och grönsaker. Vad gäller sammansatta livsmedel är detta en industri med mycket stor bredd och därmed också stor variation i hur marknader och marknadsandelar utvecklas. Men här finns flera områden där svensk industri har stor export, såsom sockerkonfektyrer, kaffe, choklad m.fl. (Sweden Food Arena, 2025)

Figur 8 visar också att det i några branscher har skett en struktumvandling som resulterat i färre men större företag. Detta är allra tydligast inom kvarnindustrin, men även inom slakt och chark samt beredning av fisk och skaldjur.

FIGUR 8 Förändring i antal företag och i genomsnittlig företagsstorlek 2017 – 2024

De förändringar som illustreras i figur 8 har resulterat i omvandling av branschernas struktur. Figur 9 visar hur företagen i respektive bransch fördelar sig över olika storleksklasser baserat på antal anställda, för år 2017 (diagrammet till vänster) och för år 2024 (diagrammet till höger). När man jämför de båda åren ser man att det skett störst struktumvandling inom dryckesindustrin där andelen mycket små företag har ökat. I stort sett alla branscher har haft en ökning av andelen enmansbolag, dvs företag med 0 anställda. Den främsta orsaken till detta är att det har startats många nya företag inom livsmedelsindustrin under perioden 2017 – 2024.

FIGUR 9 Företagsstrukturen i livsmedelsindustrins delbranscher år 2017 och år 2024

För att närmare studera företagsdynamiken och omvandlingen i livsmedelsindustrins olika branscher delar vi in perioden i två delar och identifierar företag som tillkommit mellan åren 2017 – 2020 samt mellan åren 2020 – 2023 som nystartade företag och företag som försvinner ur statistiken under dessa perioder som företag som är nedlagda. Att företaget är nedlagt måste inte betyda att dess verksamhet har upphört. Det är företaget som juridisk enhet som inte längre finns kvar, vilket kan bero på att det blivit uppköpt eller ombildat eller att verksamheten faktiskt upphört. Det är också viktigt att komma ihåg att de företag som ingår i den underliggande statistiken är företag som har en individ kopplat till sig vilket i praktiken betyder att företagets verksamhet utgör huvudsysselsättning för minst en person.

Tabell 4 visar nystartade och nerlagda företag i livsmedelsindustrin. Under perioden 2017 – 2020 startades nästan 1500 nya företag i livsmedelsindustrin. Dessa företag är inte bolag som bara registrerats i momsregistret utan företag som därutöver utvecklats så långt att det finns en individ som har sin huvudsakliga sysselsättning i företaget och som har överlevt under minst tre år. Samtidigt som det startas nya företag så är det nästan lika många företag som försvinner. Detta beror på att företag läggs ner, köps upp eller ombildas, eller på att det inte längre finns en individ som har sin huvudsakliga sysselsättning i företaget.

TABELL 4 Nystartade och nerlagda företag 2017–2023

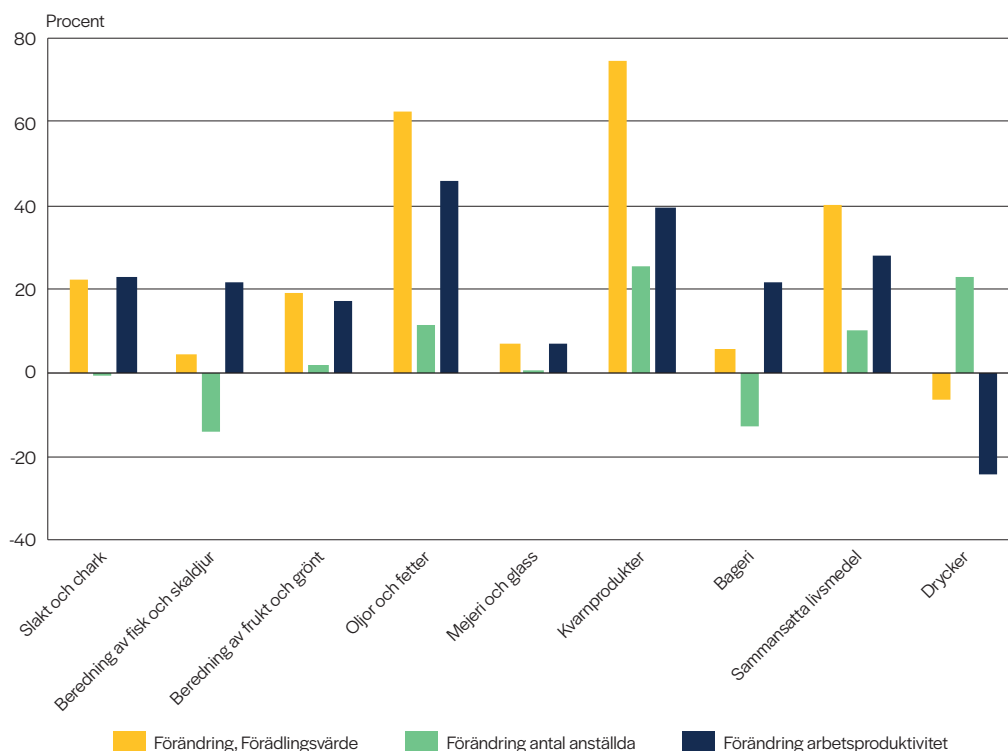
	Nystartade företag		Nerlagda företag	
	Antal	Andel av totalt antal företag i delbranschen 2017 (%)	Antal	Andel av totalt antal företag i delbranschen 2020 (%)
2017–2020				
Slakt och chark	64	17,9	83	23,2
Beredning av fisk och skaldjur	24	18,1	37	27,8
Beredning av frukt och grönt	70	41,4	46	27,2
Oljor och fetter	5	27,8	2	11,1
Mejeri och glass	52	38,0	50	37,0
Kvarnprodukter	22	34,4	21	32,8
Bageri	292	30,7	296	31,1
Sammansatta livsmedel	145	38,2	108	28,4
Drycker	91	51,1	46	25,8
Totalt	765	32,5	689	28,9
2020–2023				
Slakt och chark	65	19,2	67	19,8
Beredning av fisk och skaldjur	25	20,8	24	20,0
Beredning av frukt och grönt	55	28,4	63	32,5
Oljor och fetter	5	25,0	4	20,0
Mejeri och glass	56	40,9	46	33,6
Kvarnprodukter	11	16,9	19	29,2
Bageri	252	26,6	268	28,3
Sammansatta livsmedel	156	37,4	132	31,7
Drycker	86	38,6	53	23,8
Totalt	711	28,9	676	27,4

Tabell 4 visar att som andel av alla företag är det omkring 30 procent som tillkommer och nästan lika stor andel som försvinner. Detta visar på att det finns en stor dynamik i sektorn som inte syns om man bara tittar på nettoförändring i antal företag. Om man jämför de två tidsperioderna i tabellen kan man dock konstatera att dynamiken i företagspopulationen är något mindre under perioden 2020 – 2023.

Det finns emellertid stor variation mellan olika delbranscher där beredning av kött och fisk är branscher som tycks ha högre inträdeshinder än övriga branscher. Detta kopplar sannolikt till att hantering av kött och fisk ställer höga krav på hygien, temperatur och smittspårning. Det är också verksamheter där det sker mycket löpande tillsyn och kontroll. Inom exempelvis industrin för beredning av frukt och grönt finns en betydligt större dynamik, liksom inom industrin för sammansatta livsmedel. Man kan också konstatera att det även inom branscher som domineras av ett fåtal stora bolag, såsom kvarnindustrin och industrin för fetter och oljor startas nya bolag. Produktionen inom dessa branscher måste således inte vara storskalig utan det finns utrymme för små nystartade företag att utveckla egna nischer på marknaden. Detta betyder att konsumenterna efterfrågar variation i produktsortiment.

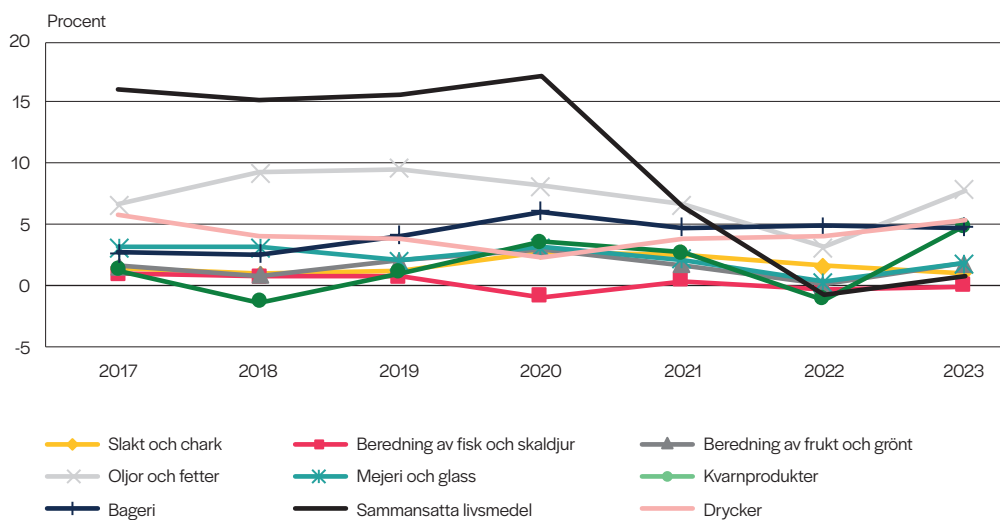
Att produktsortimentet breddas innebär samtidigt att produktionen av varje enskild produktvariant blir mer småskalig. Detta minskar möjligheterna att utnyttja stordriftsfördelar och innebär att kostnaden per producerad enhet blir högre än om man mättar marknaden genom att producera ett fåtal varianter i mycket stora volymer. Efterfrågan på variation innebär samtidigt att det finns efterfrågan på unika produkttegenskaper och att det finns en betalningsvilja för olika typer av egenskaper. Därmed blir priskonkurrensen mindre uttalad. Men att produktionen blir mer småskalig ger mindre möjligheter att rationalisera och öka produktiviteten genom effektivisering av produktionsprocesser. Det är därför intressant att undersöka hur sysselsättning och produktivitet utvecklats i olika delbranscher.

Figur 10 visar förändringen i förädlingsvärde, antal anställda och arbetsproduktivitet (förädlingsvärde per anställd) i olika delar av livsmedelsindustrin. Det är tydligt att tillväxten i de starkast växande branscherna (oljor och fetter, kvarnindustri och sammansatta livsmedel) har resulterat i både ökad arbetsproduktivitet och fler arbetstillfällen. I några branscher har en produktionsökning skett helt genom ökad arbetsproduktivitet samtidigt som antalet sysselsatta minskat. Detta är fallet inom beredning av fisk och skaldjur, bageri samt slakt och chark. Dryckestillverkningen har haft en motsatt utveckling, d.v.s. förädlingsvärdet har sjunkit samtidigt som sysselsättningen har ökat och arbetsproduktiviteten har minskat. Detta är ett resultat av att industrin blivit mer småskalig och marknaden alltmer mättad.

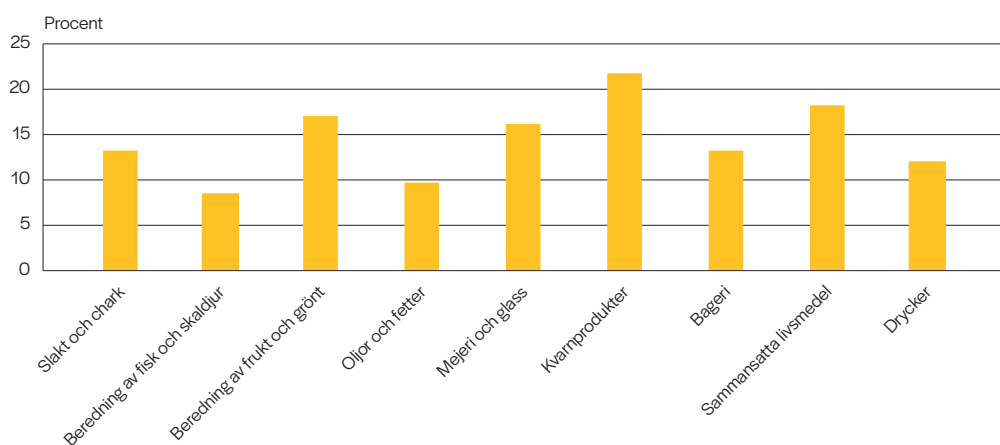
FIGUR 10 Tillväxt i förädlingsvärde, sysselsättning och arbetsproduktivitet

Både nystart av företag och utveckling av befintliga företag förutsätter inte bara att det finns arbetskraft utan också kapital. Och för att attrahera kapital till att investera i en verksamhet krävs lönsamhet. Generellt är lönsamheten svag inom livsmedelsindustrin, vilket bekräftas av figur 11 som visar den genomsnittliga nettomarginalen¹ i varje delbransch för perioden 2017 – 2023. De flesta delar av livsmedelsindustrin har en nettomarginal som varierar mellan 0 och 5 procent, vilket måste betraktas som mycket lågt. Det är bara dryckesindustrin, industrin för oljor och fetter samt bageribranschen som visar på ett högt rörelseresultat i förhållande till omsättning. I dryckesindustrin har emellertid marginalerna sjunkit kraftigt under de senaste åren och ligger nu nära noll. Man ska emellertid komma ihåg att det lönsamhetsmått som visas i figur 10 är beräknat utifrån aggregat av rörelseresultat och nettoomsättning för hela branschen och därmed är ett genomsnitt för branschen som helhet. Runt detta genomsnitt finns en mycket stor variation mellan olika företag.

¹ Nettomarginalen beräknas som rörelseresultat dividerat på nettoomsättning.

FIGUR 11 Nettomarginal i livsmedelsindustrins delbranscher

Figur 12 visar storleken på investeringar i förhållande till omsättning i olika branscher. Eftersom investeringar inte alltid görs löpande har värdena för hela perioden 2017 – 2023 ackumulerats. Det är tydligt att investeringskvoten är högst i de branscher som har haft starkast tillväxt i förädlingsvärde, med undantag för industrin för beredning av frukt och grönt som har haft en jämförelsevis hög investeringskvot trots att branschen inte har haft så stor expansion.

FIGUR 12 Investeringskvot (ackumulerade bruttoinvesteringar/ackumulerad omsättning) i livsmedelsindustrin 2017 – 2023

Genomsnittliga nivåer på investeringar och lönsamhet är uppenbart svåra att förklara eftersom det är stor variation mellan företag inom samma bransch. Men det är ändå tydligt att branscher som har haft en stark tillväxt i arbetsproduktivitet är branscher med en jämförelsevis hög investeringskvot.

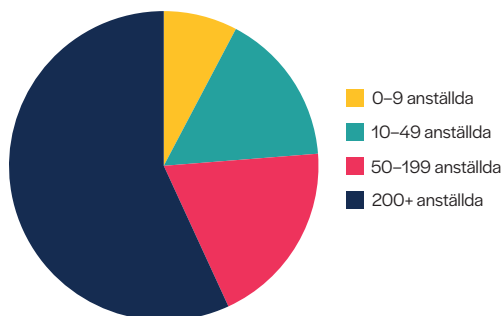
Tillväxt i olika typer av bolag

För att fördjupa förståelsen för tillväxten i livsmedelsindustrin studerar vi i detta avsnitt hur tillväxten ser ut i olika typer av företag. Figur 13 visar hur tillväxt i förädlingsvärde och sysselsättning för livsmedelsindustrin som helhet fördelar sig mellan olika storleksklasser av företag, baserat på antal anställda. Figuren visar att tillväxten i livsmedelsindustrin inte är jämnt fördelad mellan olika storleksklasser. De större företagen (med fler än 50 anställda) står för en betydande del av den totala tillväxten i förädlingsvärde, vilket understryker att de större bolagen är motorer i livsmedelproduktionens tillväxt.

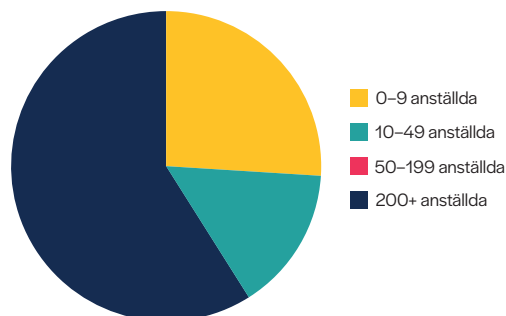
Ser man till tillväxt i sysselsättning kan man dock konstatera att vart fjärde arbetstillfälle som tillkommer i livsmedelsindustrin finns i ett företag som har färre än 10 anställda. Dessa mycket små företag, framför allt enmansbolag och företag med färre än 10 anställda, utgör en allt större andel av den totala företagspopulationen. Dessa bidrar till ökad mångfald och innovationskraft, men deras relativa betydelse för omsättning och förädlingsvärde är begränsad. Värt att notera är dock att i medelstora företag (50 – 199 anställda) inte alls bidragit till tillväxten i sysselsättning. I denna grupp av företag har antalet anställda minskat i absoluta tal.

FIGUR 13 Livsmedelsindustrins tillväxt fördelat på storleksklasser

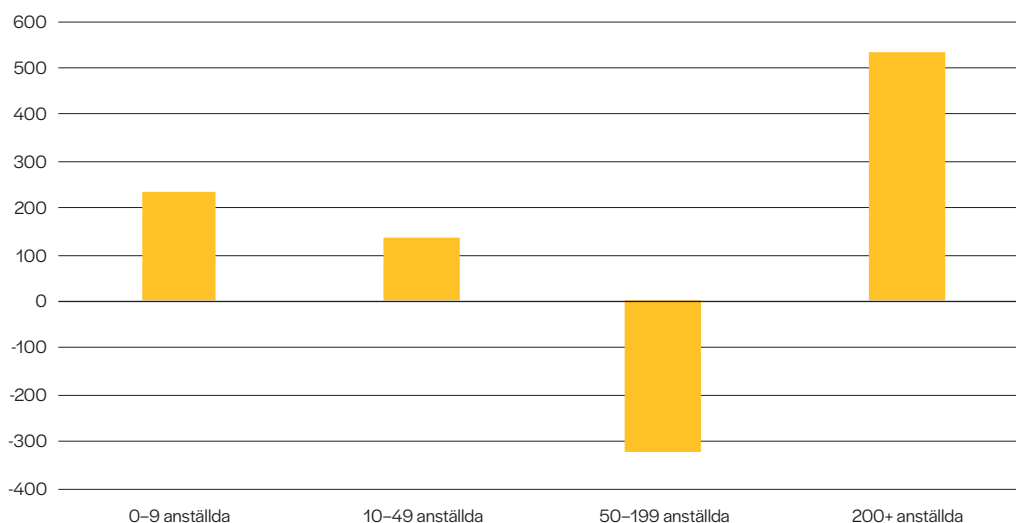
TILLVÄXT I FÖRÄDLINGSVÄRDE

TILLVÄXT I SYSSELSÄTTNING

Tillväxten i sysselsättning i absoluta tal visas i figur 14. Av staplarna i diagrammet framgår att de största företagen har ökat antalet anställda i högre grad än de mindre, vilket pekar på att sysselsättningstillväxten i stor utsträckning koncentreras till ett fåtal större aktörer. Samtidigt är det i de minsta företagen (0-9 anställda) som det sker en relativt sett snabb expansion i antal enheter, även om varje enskilt företag bidrar med få nya arbetstillfällen. Totalt sett skapas ändå många nya arbetstillfällen i de mindre företagen, medan sysselsättningen krymper i de medelstora företagen.

FIGUR 14 Förändring i antal anställda 2017 – 2023 per storleksklass

Utifrån perspektivet att små företag bidrar till förnyelse och sysselsättningstillväxt är det intressant att ytterligare studera de nystartade bolagens bidrag till näringens produktion och sysselsättning. Tabell 5 visar att nystartade företag spelar en viktig roll för att skapa sysselsättning och bredda produktionsbasen i livsmedelsindustrin, men deras andel av omsättning och förädlingsvärde är ofta relativt liten. Variationerna mellan branscherna är dock stora. Exempelvis har nystartade företag inom beredning av frukt och grönt samt sammansatta livsmedel haft en påtaglig betydelse för sysselsättningen och bidragit till ökad mångfald av produkter. I andra branscher, som mejeri och kvarnprodukter, är de nya företagens andel av förädlingsvärdet mycket liten, vilket tyder på att inträdeshindren är högre och marknadspositionerna mer låsta. Sammantaget visar tabellen att nystartade företag bidrar till dynamik och förnyelse, men att deras ekonomiska genomslag varierar kraftigt mellan olika delar av livsmedelsindustrin.

TABELL 5 Nystartade företags andel av omsättning, förädlingsvärde och sysselsättning

	Andel av total omsättning (%)		Andel av totalt förädlingsvärde (%)		Andel av totalt antal anställda (%)		Antal nyskapade arbetstillfällen	
	2020	2023	2020	2023	2020	2023	2020	2023
Slakt och chark	1,4	4,4	2,5	4,8	2,6	4,0	255	409
Beredning av fisk och skaldjur	7,9	4,0	8,7	2,7	7,6	8,6	101	113
Beredning av frukt och grönt	5,0	11,3	5,9	7,9	7,5	14,0	191	357
Oljor och fetter	2,5	0,4	2,9	0,2	7,7	0,0	57	0
Mejeri och glass	1,9	1,2	5,5	1,5	2,0	3,0	101	146
Kvarnprodukter	17,7	0,7	16,0	-0,9	22,7	1,6	258	23
Bageri	7,0	3,5	10,6	4,1	13,9	6,0	1422	613
Sammansatta livsmedel	19,8	2,8	12,6	3,0	12,5	5,0	1256	468
Drycker	1,5	5,9	1,0	5,0	4,4	5,7	189	303

Sammanfattning och slutsatser

I denna rapport analyseras utvecklingen i svensk livsmedelsproduktion mellan 2017 och 2023, med fokus på företagsstrukturer, tillväxt i primärproduktion och livsmedelsförädling samt dynamiken mellan nystartade och nedlagda företag.

Ett genomgående resultat är att antalet företag i primärproduktionen (jordbruk, fiske och vattenbruk) minskar, samtidigt som de företag som finns kvar blir större. Detta innebär en koncentration av produktionen till färre, men mer resursstarka aktörer. Produktionsvolymerna av vegetabilier och animalier har däremot legat relativt stabilt under perioden, med undantag för en ökning i fjäderfäkött och en nedgång i lamm- och fårkött.

I livsmedelsförädlingen varierar tillväxten mellan delbranscher. Industrin för oljor och fetter, kvarnprodukter, drycker, sammansatta livsmedel och mejerier har uppvisat stark tillväxt i omsättning. Samtidigt visar data att omsättningsökningar inte alltid motsvaras av högre förädlingsvärde. I några branscher beror tillväxten främst på ökade råvarupriser snarare än på större produktionsvolym. Särskilt tydligt är detta i dryckesindustrin, där omsättningen ökat men förädlingsvärdet minskat, vilket tyder på en mättad marknad och pressade marginaler.

Företagsdynamiken är hög: cirka 30 % av företagen i livsmedelsindustrin är nya eller försvinner under en treårsperiod. Detta visar på en dynamisk näringsgren men samtidigt gör skalfördelar och regelverk att det i många delbranscher finns höga trösklar för att starta verksamheter och skala upp produktionen. Det finns dock variationer mellan delbranscher – exempelvis är inträdeshindren högre för kött- och fiskberedning, medan beredning av frukt och grönt samt sammansatta livsmedel präglas av större dynamik.

Sysselsättning och produktivitet utvecklas olika mellan branscher. I vissa delbranscher, som oljor och fetter, har både sysselsättning och arbetsproduktivitet ökat, vilket indikerar en sund tillväxt. I andra näringar, som bageri och slakt/chark, har produktiviteten ökat samtidigt som antalet sysselsatta minskat. Detta är en indikation på att tillväxten drivs av ökad konkurrenskraft till följd av rationaliseringar.

Samtidigt syns en växande grupp mycket små företag, framför allt enmansbolag och företag med färre än 10 anställda. Dessa bidrar till ökad mångfald och innovationskraft, men deras relativa betydelse för omsättning och förädlingsvärde är begränsad. De har däremot stor betydelse för tillväxt i arbetstillfällen då vart fjärde nytilletkommet jobb i livsmedelsindustrin finns i ett företag med färre än 10 anställda.

Rapporten visar också på ett samband mellan höga investeringar och stark tillväxt i arbetsproduktivitet. Branscher med högre investeringskvoter tenderar att uppvisa både ökad produktivitet och tillväxt, även om lönsamheten i genomsnitt är låg. Detta gör att företagets förmåga att attrahera kapital kan vara en avgörande faktor för framtida utveckling.

Utifrån den statistik som presenteras i rapporten kan följande slutsatser dras:

- **Strukturförändringar** har resulterat i större men färre företag i primärproduktionen. I förädlingsindustrin varierar omvandlingen mellan olika delar där det i vissa delbranscher sker en koncentration av marknadsandelar till större företag medan det i andra delbranscher sker en parallell utveckling med fler småföretag och växande nischmarknader.
- **Stabil produktion, men ojämn tillväxt** – volymerna av råvaror är relativt oförändrade, men vissa delbranscher inom förädling (oljor, fetter, sammansatta livsmedel) växer tydligt, medan andra (t.ex. drycker) möter en mättad marknad. En stor del av den volymtillväxt som sker i förädlingsledet kommer således till stånd genom användning av importerad råvara.
- **Hög dynamik men låg lönsamhet** – livsmedelsindustrin har stor omsättning av företag, men genomsnittlig lönsamhet är låg, vilket begränsar förmågan att attrahera kapital och därmed hämmar den långsiktiga tillväxtkraften i nystartade bolag.
- **Investeringar är nyckeln** – branscher som investerar mer visar också starkare tillväxt i produktivitet, vilket understryker vikten av kapitaltillgång och innovationssatsningar.
- **Olika typer av tillväxt** – i vissa branscher skapas nya arbetstillfällen, i andra drivs utvecklingen av ökad produktivitet och rationalisering. Detta påverkar sektorns bidrag till sysselsättning respektive BNP på olika sätt.

Sammantaget visar analyserna att svensk livsmedelsproduktion i stort präglas av stabila produktionsvolym, men också av en påtaglig strukturomvandling och hög dynamik i företagsbeståndet. Tillväxtpotentialen framträder tydligast i de delar av förädlingsindustrin som kombinerar hög exportförmåga med växande efterfrågan på nya produktkategorier, såsom industrin för oljor och fetter, sammansatta livsmedel samt delar av industrin för frukt och grönt. Här finns både en växande internationell marknad för högförädlade produkter och en ökande efterfrågan på närproducerade, hållbara alternativ.

En annan central potential ligger i små och nystartade företag, som bidrar till produktutveckling och ökad mångfald i utbudet. Även om deras ekonomiska tyngd ännu är begränsad, skapar de viktiga nischer och innovationsmiljöer. Förutsättningen för att denna potential ska realiseras är dock att tillgången till kapital, kompetens och fungerande distributionskanaler förbättras.

Sammantaget finns tillväxtmöjligheterna i ett samspel mellan större företag som driver produktionsvolym och export samt mindre aktörer som tillför innovation och bredd. En stark tillväxt i svensk livsmedelsproduktion bygger på att dessa styrkor kombineras med investeringar i ny teknik och en produktdifferentiering som tar vara på styrkeområden i svensk livsmedelsproduktion, såsom hållbarhet, smittskydd och hälsa samt kostnadseffektivitet.

Policyrekommendationer

Svensk livsmedelsproduktion har stor utvecklingspotential men att denna för detta krävs tillväxtfrämjande åtgärder som riktas mot de mest avgörande byggstenarna i en robust men samtidigt dynamisk livsmedelsproduktion: kapital, kompetens, innovation, marknadstillgång och lönsamhet. För att frigöra tillväxtpotentialen i svensk livsmedelsproduktion krävs därför riktade insatser på flera nivåer:

Stärk kapitaltillgången genom att utveckla finansieringslösningar som gör det lättare för både små och medelstora livsmedelsföretag att investera i teknik, produktutveckling och export, och rikta riskkapital och offentligt stöd mot innovativa nischföretag som siktar på marknader med stark tillväxt.

Stärk kunskap kring innovationsledning och bygg kompetens för framtidens innovativa bolag genom att underlätta rörlighet mellan akademi och näringsliv och riktade satsningar på rekrytering av internationell expertis kopplat till produktutveckling.

Stötta nystartade bolag och innovativa produkter att nå ut på marknaden och skala upp produktionen genom att öka tillgängligheten till anläggningar för test- och demoproduktion.

Förbättra marknadstillgången genom att underlätta små producenters väg in i distributionskedjor genom flexibla krav och stöd till logistiklösningar i perifera regioner. Offentlig upphandling kan bättre användas för att möjliggöra tillväxt i marknadsvolym för innovativa produkter som svarar mot uttalade samhällsmål, såsom exempelvis hållbarhet, hälsa och cirkulära flöden.

Stärk exportfrämjandet riktat mot mindre bolag och skapa incitament för samverkan mellan små och stora bolag.

Öka långsiktig lönsamhet genom att minska kostnadsbördan för producenter genom förenklade regelverk och riktade åtgärder mot administrativa hinder och främja investeringar kopplade till digitalisering och automation.

En tillväxtorienterad svensk livsmedelsproduktion kan främjas genom att kombinera satsningar på större företags produktions- och exportkapacitet med stöd till små och nystartade aktörers innovationskraft. En sådan utvecklingsmodell stärker inte bara branschens konkurrenskraft internationellt, utan bidrar också till ökad självförsörjningsgrad, fler arbetstillfällen och en robustare livsmedelsförsörjning i hela landet.

Källförteckning

Anai, H. (2022). From startup to scaleup: Growth concept and scaleup issues. *AAOS Transactions*, 11(1), 156–162. https://doi.org/10.11207/aaostrans.11.1__156

Coad, A., Bornhäll, A., Daunfeldt, SO., McKelvie, A. (2024). In Search of Scale-ups: Empirical Analysis. In: Scale-ups and High-Growth Firms. SpringerBriefs in Business. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-97-1379-0__7

Fischer, K., Hagberg, L., & Röö, E. (2018). Controlling sustainability in Swedish beef production: Outcomes for farmers and the environment. *Food Ethics*, 3(1–2), 51–71. <https://doi.org/10.1007/s41055-018-0027-7>

Jordbruksverket. (2023). *Mervärden inom svensk livsmedelsproduktion*. Jordbruksverket. <https://webbutiken.jordbruksverket.se/sv/artiklar/ovr650.html>

Lam, H., Röö, E., & Tidåker, P. (2024). Leverage points for increased grain legume consumption: A Swedish case study. *Renewable Agriculture and Food Systems*. <https://doi.org/10.1017/S1742170523000255>

Livsmedelsverket, & Jordbruksverket. (2025). *Livsmedelsförsörjningen i siffror*. Livsmedelsverket. <https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/rapporter/2025/2025---livsmedelsforsorjningen-i-siffror.pdf>

Pardo-del-Val, M., Cerver-Romero, E., Martinez-Perez, J.F. et al. From Startup to Scaleup: Public Policies for Emerging Entrepreneurial Ecosystems. *Journal of the Knowledge Economy* 16, 7874–7907 (2025). <https://doi.org/10.1007/s13132-024-02175-6>

Tillväxtverket. (2023a). *Affärsdriven livsmedelsproduktion: Förslag på kompetensbaserad automations- och digitaliseringslyft* (Rapport 0467). Tillväxtverket. <https://tillvaxtverket.se/download/18.41235b9118c80a61d9d1d80/1702989650963/0467%20Aff%C3%A4rsdriven%20livsmedelsproduktion.pdf>

Sweden Food Arena, (2025) *Styrkeområden i svensk livsmedelsexport*. [Styrkeomraden_250826.pdf](https://www.sfoodarena.se/download/18.41235b9118c80a61d9d1d80/1702989650963/0467%20Styrkeomraden_250826.pdf)

Sweden Food Arena, (2023) *Färdplan – Ett modernt innovationssystem*. [Färdplan_230330.pdf](https://www.sfoodarena.se/download/18.41235b9118c80a61d9d1d80/1702989650963/0467%20Fardplan_230330.pdf)

Sweden Food Arena, (2022). *Hur skapar vi ett vassare främjandesystem riktat mot livsmedelsföretag?* [Intervjuundersökning_210511.pdf](https://www.sfoodarena.se/download/18.41235b9118c80a61d9d1d80/1702989650963/0467%20Hur%20skapar%20vi%20ett%20vassare%20framjandesystem%20riktat%20mot%20livsmedelsforetag.pdf)

SWEDENFOODARENA.SE

SWEDEN FOOD ARENA®

